

श्रीराम॥ ऐसा संग्राम बहुत माउला॥ विरे विरूपा सिआला॥ हे देखो निबीरुपा सखो लील
 सारथि पाप्रति॥ १॥ ह्मणे दोर विरूमे शरवामणि॥ नैरुत्य दळ पाडिले रण रंगी॥ तया ते दालु मि
 पृष्ठी जागी॥ २॥ रथु नेर पुढारा॥ ३॥ ऐसे विरूपा सखो लील सरे॥ नव सारथि ये सोडिले वाझरे॥ सावना
 रुवा देउ निलेरे॥ ते चालविले पुढे॥ ४॥ राक्षे सदळ पालुनि मागे॥ ५॥ रथु से पावला वात वेगे॥ पुढे सुग्री
 वासि प्रसंगे॥ संग्राम मांडिला॥ ६॥ १२ वना प्रथम संग्रामी॥ विरूपा क्षराहिला लंका मध्यगुल्फि॥
 त्यासि प्रतिमळरण सुमि॥ सुग्रीव राहिला होता॥ ७॥ तोचि विरूपा क्षय
 द्वाआला॥ हे खोनि सुग्रीव ह्मणे रत्ना॥ ८॥ पडला सिआजी॥ ९॥ बहुता संग्रामा वासे वडी॥ वि
 रुपा क्षारण भूमि तळवडी॥ तुज मज्जलाई सेवी॥ जेसी सर्पा सुपर्णासि॥ १०॥ आना जीवा वि
 आला॥ सांडिरे कुबुद्धि राक्षे सा॥ व्याघ्राचिये दया दप भजे सा॥ बळे आला अंतः काळी॥ ११॥
 ऐसी सुग्रीवाचि वचणे॥ विरूपा क्षासिला गली अति तीक्ष्ण पो॥ ह्मणे बोलीला सिजे नेवने
 ते साच करिव हीला॥ १२॥ तुफुगला सिआ पुले निबळे॥ दथा पुष्ट मांसा गळे॥ कुंभ कर्णाचे
 निवृक्षामळे॥ मळला अससी॥ १३॥ प्रथम लंकेचे गोपुरी॥ लंके रोजाडिला सिल ताप्रहरी॥
 रंजिते बहुता वेळी पृथिवी रिस पशु प्राय पाडिला सि॥ १४॥ तुसिया बंधु ने तुजला गी॥

वदत विद्वं न ना के लिज गि॥ मये पबो निराहिला सिनु बिभृंगी॥ मातांग गिरिचीया॥ १२॥ पत्नीरु
सीपालेखाईरा॥ नाम आरु कतो तिचे तागा॥ तिचे प्रथम योवन सौ॥ सेविले वाळीवानरे॥ १३॥
परउठुष विर्ये विटाळिली॥ ते उत्तरवरं नुज प्राय जाली॥ जे सिजिर्नांगी समर्थ सांडिली॥ ते नि
र्जाग्य लेइला॥ १४॥ मरण पावला तु साके पुलासना मतयाची वधु॥ तेनां सेविली विधि निशुधु॥
तुलाम बूटा सिनाही॥ १५॥ ऐसे विरुपाक्षीचे निबोले॥ सुग्रीवाचे हृदये मंगले॥ दशानुबोधी गोउमि
उपडिले॥ चंड विज्ञाळ दक्षासि॥ १६॥ बैनला असता म हारयि विरुपाक्ष॥ सुग्रीवें सांडिला
नयावरि दक्षु॥ तवे येतां दुरुनिने ससुदक्ष॥ तथान करिता जाला॥ १७॥ व्योमचू बिततो विज्ञाकु॥
शाखां किन दक्षपालाकु॥ छेदुन सांडिले नलागतां वैकु॥ असोन भ्रमु जे सा॥ १८॥ कपिंचे
सवेचिते काळी॥ कीका फिरविली कर॥ उनीनि म आरोबी॥ छेपे हपो निराहिली॥ १९॥
तेचंड शिवाच काकार॥ भ्रमत आलि स मोर॥ देखो नि विरुपाक्षेशर॥ सोडिले रुख मुरबा॥ २०॥
तेहि बापि ते शिवाचंड॥ अंबरि के लिज्ञात खंड॥ त्याचे निखंडि उदंड॥ विरवे था पावले॥ २१॥ सु
वेचि विरुपाक्षे साध के॥ सुग्रीवावरि बळाधि के॥ हार सोडिले मा हात बके॥ काळ वदन सरवे॥
ते संधान सा हो निमगा॥ कपिंचे उपडिले शैल भृंग॥ जे से यथार्थ अर्थांग॥ मंदावळाचे॥ २२॥

ने भ्रम उ निभुजा बळे ॥ विरुपाक्ष लसिला क्रोधान बळे ॥ उजे नि य किले विज्ञा बळे ॥ सिंह नाराज बळे ॥
रेखो निराक्ष संधान करि ॥ तव शिखर बैसे लेश थावरि ॥ रथा सहित त्या नितरि ॥ विरुपाक्ष नि
माला ॥ १५ ॥ ते से दशाक्षि रे रे खिले उळा ॥ दुरवभये उपजला काटाळा ॥ रूपे आहारे कर्मा सबळा ॥
रेसे काय बळे ॥ १६ ॥ जो के दाटला लै केश्वरु ॥ तवे चि करि विचारु ॥ रूपे दुरवमि को नाचे करु ॥ को न
आता वाचेल ॥ १७ ॥ विनाश काळा चेच वन गाढे ॥ आरंभ ले कठीन के कडे ॥ ये कजातिये का पुढे ॥
देवाचे दर्शन ॥ १८ ॥ ऐसे रावणे भाउ निरपारंगी ॥ रूपे मारि तील उर लया लागी ॥ पुढे युध्म
न होतार क्षण भागी ॥ तया कडे पाहिले ॥ १९ ॥ रूपे युध्म नागा ये सम ३ ॥ म्या जया शोधिली तु
झाटा ३ ॥ आता वेरि वधुनियां दे ॥ उत्तम रजु वात ॥ २० ॥ ऐसे बोलिलीयां लै के ॥ युध्म तउचं
ळला आवे ॥ रूपे स्वामि मज तुही बहूत वरु ॥ समया लागि पाळिले ॥ २१ ॥ तरि तो समया आ
ला आजी ॥ जाता प्राण वेचि न स्वामिकाजी ॥ येथे अंतर देन तरि गोरवा माजी ॥ बुजेन पूर्व ज्ञां सहित ॥
ऐसे युध्म नाचे निबोले ॥ रावणासि सुख वाटले ॥ जैसे घाय वडासि प्रास जाले ॥ उदकू शित ॥
कावन वियांत आहाळला व्याधु ॥ तयावरि ठळला अनिकु ॥ माहा पुरि बुडे सासि सांभाळु ॥
थडिये वा बोलिला ॥ २२ ॥ की असाध्य रोगि या कारणे ॥ वैद्य बरवे करि न रूपे ॥ तैसे रावनासि

(3)

युधन्मत्तावेवैसे ॥१५॥ पाहातु असे नैरुत्तनाथु ॥ बोलत बोलत पुरुषार्थु ॥ युधन्मते ने लारधु ॥
सेना मुख मंडळी ॥१६॥ धात्रा वरि हात पातला ॥ सवेचि भुज आ फजिला ॥ सी हं ना दे सुयि वहा
किला ॥ लाउनिया चापिडास ॥१७॥ ह्म पोरे कपि भ ली साधिली वेळ ॥ विरुपाक्ष वधे म ह्म ठला व
ह्म साल ॥ जाना दि धली तुज सेल ॥ सें ग्या म तुं ह्म करि ॥१८॥ ऐसे ऐ कोनि वानरे ॥ वरे ॥ युद्धाला गि
होर जे पुठारे ॥ ह्म पोरे बर बतानि गा ॥ चर ॥ परण का की तु ह्म ॥१९॥ धा वंध्या वळी चि सुमने ॥ तै सि वि
फळ तु म न्नि वचणे ॥ ब्रथा पाळिले ति दु शा नने ॥ आज म परि यंत ॥२०॥ रण देव ते चर पा भूमी ॥ सा
सभ ह्म का चि व्हा की धनी ॥ तु ह्म म ह्म स ॥ तु ह्म म ॥ उनी ॥ सा वण परि यंत मांडली ॥२१॥ ऐसे सुयि
वळो लो नि रा हे ॥ त व युधन्म त ह्म पो सु रि स ॥ तै ॥ पुष्टी दे उ न को रे सा हे ॥ संधान सुट ले मा से ॥२२॥
ऐसे बोलो नि युधन्म ते ॥ सोडिली ती ह्म पा ॥ सा व ॥ रा ते ॥ जे ला ग त ह्म णी पर्व ना ते ॥ सा व नी व
रु री व ली ॥२३॥ अति वे गे सु सा ट पो शे ॥ उ र्ध्वा वि न ले आ का रा ॥ ते सु यि वा व रि प उ ले जै स
गि धा वे अ धो चं क ॥२४॥ ला ग लियां शु ब रा रा ची मुखे ॥ सा हिले सु यि वे वि र श्री ये वे नि त व व
जे सि वि वे की या ने सं सार दु खे ॥ प्रा स जा लिया व रि ॥२५॥ की ता रु प्य द श म ध्ये ब ह्म च्यारि ॥ ला
ग ति का म शर परि ह्म द र न ध रि ॥ ना ना सर्प ला ग ले प्र ल ह्म द श री रि ॥ परि न बा धे चि वि खे ॥२६॥

३४
 ६
 ७
 ऐसा कपि विरा विरबाहु॥ संधान साहायुचिको पला बहु॥ कुंसा वरि उठा वला सिंह॥ विरा
 गो वया कारणे॥ ४०॥ मुमुकार केला अति कुर्बना॥ तेणे धरारिले आकाश॥ दच कुर्बना मेरा
 म॥ मोमा चं उभे राहिले॥ ४१॥ पुसे साट दिधला मुम उबा॥ दोरे उतुलिली र्व उत्रिका॥ युधम
 ता सिलसो निउबा॥ सोडिली चक्र चाली॥ स्थि विवायेत युधम तास मोर॥ जै से चदा व
 रिवालिले राहो चे शिर॥ कीं वाई द करि चे रात्रा॥ वज्र सुरले जै से पै ४२॥ की गह गति सा वरि
 विघ्ना॥ की तप अथ वरि वेसन॥ नाना प्रज विचारा रें ४३॥ बाळ पनिसूर्या उमु ४४॥ असो सु
 यिवे शिवा ऐसिया परि॥ सोडिली जान न जा रिले वरि उठा वितो शरि॥ भेदिती रासे सधरे ४५
 ठा कि मुखला गले बाण॥ तेणे शिवा अंतरि पला उठुणी॥ बहु तभाग जाले तेणे विरगणा॥ बहु
 दुःख पावले ४६॥ वानरे उठु शिवा युद्ध वा किले॥ युधम ते निपुळ केले॥ जे से गजे निबभ्र निदि
 उवोळले॥ ते विदारि र्व उबायो ४७॥ उपरि सवचियुद्ध माजे॥ शिवा दसरिक पिमाजे॥ अनिविद्र
 मे उर्ध्व मुजे॥ राक्षसा वरि ठा कीली ४८॥ ते हि भ्रम व भ्रम तग गनी॥ येता युधम ते देखिली न
 यनी॥ जे से आका विहनि मेदिनी॥ काळ चक्र पउत ४९॥ पहिले चिसिद्ध होत शर॥ ते य
 जिले बाण कठोर॥ सिध सेडिले चत्वार ५०॥ वज्र मुख बाण अंबरि॥ आर

५
छले येत शिखे वरि॥ पुढे बाणाचा प्रहारि॥ ताव नृप जालि शिखा॥ ५८॥ जंगिले रुसरिये शि
खे ते॥ अधिक दारविले कथन ते॥ सिंह नार करुनि आत्म दवा ते॥ आनंद दिधला॥ ५९॥ जाव
नेने काळिका हिये का॥ सवें बविली सुराचि सुवक॥ जैसा गत कामने गियाना वेक॥ उष्मा जा
ली॥ ६०॥ दोन्ही शिखा गेलिया व्यर्थ॥ तेणे पुन्ये तवाटे कपिनाथ॥ मग गदा येत लीजि नेमाथा॥
मेनुचा नृप हो उरा के॥ ६१॥ क्रोधें बळ उचें बळ ले॥ पुसिं जा रुनि आ पूविले॥ गदेसी उर्ध्व हस
साडिले॥ सिंह नार पेवेल॥ ६२॥ धावी नला जैसा प्रबुध वातु॥ उठान करुनि दिधला गदा
घातु॥ जभ्वरथ सारथि युध नमतरु॥ दया सिता गला॥ ६३॥ तुरंगमाचा सैका उजाला॥
रथसंगो निविद्य उला॥ सारथि उलगे निप उला॥ अवनि तळा वरि॥ ६४॥ युध नमता सि
मुर्खना आली॥ इतकी कपी देखा लिकेल॥ वातर बाहिनी आनंदली॥ माहाहनुषे निभर॥
ऐसे वर्तले या उपरी॥ कथन तहोना पृथ्वी येवरी॥ मुर्खना गेलिया उपरी॥ मग सोभला पु
नरपी॥ ६५॥ पदल ताताडिला व्याळु॥ कीकाटियाचा यंबिला शार्धु॥ नाना आज्ये सिमि
लाव उवा नळु॥ धडके बहु साल॥ ६६॥ ऐसिया परियुध नमतु॥ उठला क्रोधें उचें बळतु॥
सुग्रीव धैर्याना पर्वतु॥ तया वरिधा विनला॥ ६७॥ जे पाडो लहोति रवै उ॥ ऐसी को मोदकी

प्रचंड ॥ हा हा शब्द उठी तेणे तो ॥ पसरले विशाळ ॥ थलो रला जे साग जा वरि गजु ते सा
संपडला सुगिवां उजु ॥ वक्र उडाला उचलु निभुजु ॥ गरा प्रहारु दिधला ॥ ७० ॥ तो पावो प
ताळा गा वरि ॥ सवेचि कपिं दवै से करी ॥ निज हस्ती गदा तियेची वरी ॥ सेलीला तो पावो ॥ ७१ ॥
समान बळ वीर ते दोयही ॥ जलोठ रणौ गता वी ठार ॥ मिठो लागले गरा पायि ॥ निर्वाण संप्रा
मी ॥ ७२ ॥ ऐसे पाया सरिसे पाय वेगे ॥ निगति हा पातिवर्म गे ॥ मातले विर श्री येचे निरंगे ॥ ता
उनाचि वेधाही ॥ ७३ ॥ गदे चारवन वन ॥ भुमि वेश्वांतर करि दृष्टी ॥ ऐसे पाये सेलिता ती
सेवटी ॥ भंगल पादो हि आगदा ॥ ७४ ॥ पुढे दोयही रत्न काळ ॥ गदा राकुनि घेतले शुभ ॥ दोय
गजेंले तेणे उजये दळ ॥ भयाचकिल जाले ॥ पादा हिच पो र युद्ध माजले ॥ जे से पुर्वी रा
कावत्रा सिजाले ॥ शुभ शुभ चासं पड ॥ फुले ॥ गळाली वेश्वांतराची ॥ ७५ ॥ परस्पर दोये ज
ना पाय देत घेत निर्वाण ॥ पुढे दोयें दोय भुं बचुर्ण ॥ आसुडुनिया वळे ॥ ७६ ॥ उपरि दोये आ
ले तव का ॥ सवेचि वोसुनिया दिधला थउका ॥ त्ये उ आ वे शये कमेका ॥ प्रहार हा पाते जाले ॥ ७७ ॥
पायला गति बळे वर्म ॥ अति आवेश दोयां जय कर्मी ॥ दोहिच्या देहा पासा वभुमी ॥ असुद्ध
वाहत असे ॥ ७८ ॥ ऐसे युद्ध होता थोर ॥ दोये जाले अति जर्जर ॥ पुढे सुगि वेकठोर ॥ मुष्टी वळ

लीक्रेसी॥८॥ उडाणाकुरुनिअंबरी॥ दिधलीयुधन्यताचेहृदयावरी॥ पर्वतुपउलापर्वतपा
ठारी॥ ऐसाराकउठिला॥९॥ जया मुष्टीपातासरिसे॥ अशुद्धवमिलेराक्षेसे॥ पुष्टीवरिपउला
जेसे॥ उन्मळलेजुं बाउ॥१०॥ विमडवपुष्टीवरिपउली॥ जीवनकळानियोनिगेली॥ जैसी
मठातिलमाळवली॥ प्रकाशजोंति॥११॥ ऐसायुधन्यतरणासिआला॥ वानरेजाजयोप्रा
सजाला॥ नैरुसेरादुखेदाटला॥ जंगराकिनेरथावरी॥१२॥ जातांजयाशाकायसी॥ विर
विरआलारणासी॥ येकूमचुरैलीस्यसी॥ काविमार्गुआहे॥ प्याऐसेभाउनिहृदयामितरि
दुःखेपिउतुरथावरि॥ तवमत्तेहाकरिधलीयंबरी॥ कळयोशासारिखी॥ प्यारवटाटोपे
दाखवीपुरुषार्थ॥ बाणमज्जुनिधनुष्यवरुमाथा॥ उलंगुनिप्रेताच्याचळथा॥ रथाउळसे
पावला॥१३॥ रथरत्नजडिततेजपुंजु॥ पातपताकाजेंसीयाबिजु॥ मिर्वतसेचउध्वजु॥
जार्णुळवरनु॥१४॥ रघिपोडेयारिजुंतिले॥ जैसेअंजनोदकेधूतले॥ विविधाअळेकारि
ष्टंगारिले॥ प्रसंजनवेगाऐसे॥ प्याधुनेसारथीबुधिवेतु॥ विसलाअंगनाणेगुस्तु॥ स्वामिचे
निमत्तेवागवितु॥ वातुरथासी॥१५॥ ऐसाराक्षसुमत्तनामा॥ अतिउतावेळसेग्यामा॥ तया
सिरेखोनिसाउमा॥ सीघ्रजेगदुठठीला॥१६॥ तवमत्तेतेसमर॥ सीहंनदुकेलातेसमर॥

५४
 रपांगणाचा ठार॥ तेणे पोरो सब आं हृद॥ पउकलागली॥ १३॥ जगदासी देखो निसुमोर॥
 मत्ते सोडिले पाचरार॥ ते वज्रमुखकठोर॥ कंकपिसारे सर॥ १४॥ ते गगन आकृमि॥ जे संधा
 वति मृत्याचे दुता॥ जगदाचे रेही अकस्मात॥ येउनिया वउतरले॥ १५॥ जे साकामी कसै दरादुष
 पो॥ शरपंचकनोडिला मदने॥ कांजपमानाया पाचवचने॥ सैदली चतुराहदर॥ १६॥ ऐसी मत्ता
 आशर पाते॥ मुखना आलि अंगराते॥ हे देखो निजा बुवेंते॥ मत्तु रक्षेताडिला॥ १७॥ राक्षस स
 बळजसाधारण॥ पउतयादमाचे केले खडवा॥ पुणिलाउनि तिसपाचाण॥ सुवेचि संधान
 केले॥ १८॥ ते गजतजाकाशमंडळी॥ जे तावि दृढता आबोळी॥ येउनि बैसले वक्षस्वळी
 जाबुवेंता पिये॥ १९॥ ते पोवधा पावलाउमराज॥ तेथे सवासउता होता सहजु॥ तो पाशानघ
 उनि मत्ताउजु॥ धाविन लावरे॥ २०॥ जावाउनि उर्ध्वहस्ते॥ बळे दाविले पाशानाते॥ आसिये
 ता देखो निमत्ते॥ फोडिले वरच्या वरि॥ २१॥ सवेचि सज्जुनि सोडिला बाण॥ जो अस्मिमुख
 ति क्षणु॥ नीयाला जे सागणु॥ हतां ताचा॥ २२॥ गजतगगनाच्या पोटी॥ कपिभयातुर देखो नि
 दृष्टी॥ तो अकस्मानग वाक्षाचाल न्हाटी॥ येउनि युभेदला॥ २३॥ पर्वत शृंगि जे सि विजु पडली
 ते सावान्तर जे दलाक पोळी॥ ते योगवाक्षासि मुखे ना आली॥ पउत पउत बैसला॥ २४॥

(6)

ऐसे करुनिया महामत्तु॥ अधिक पपोसिम गर्जतु॥ तव तारा तनयो बाळी सुतु॥ सावध जाला
मत्ताचे वेतन व देखिले ओळा॥ मग युद्धासि जाला उत्तावळा॥ परिघात भूतय वेळा॥ येउनि
धावि नळा॥ पादि धली कृत्या त आसे वी॥ ते पोळि दळ कर्ण पडली दाळी॥ मत्ता पियार धा
जवळी॥ आला पवण वेगे॥ पापुठे परिघ उचलुनि अंबरि॥ ठाकिला वळे मत्ता वरि॥ जे सपु
रंधर पर्वत शिखरि॥ निज आयुध हा ने॥ तया परिघ पाते तळाळ॥ चूर्ण जाले मत्ताचे सि
साळ॥ जे सपाशान प्रहारे नारिकेळ॥ सवळ सुगहा उनि जाय॥ निर्वाण जालिया मत्ता
से॥ पुनरपि ते से विवाळी सुते॥ दुसरे निज रस पाते॥ अभ्यसार पिया ते वधिले॥ एसा
मत्ताचा जाला वधु॥ रणमंडळी प्रसिध्द॥ राजा नलावान रणिंधु॥ ध्वनि भरला दाहाही दिशा॥
चोपहि अति पराक्रमी॥ जे हि सुरजी तिहा सभा मो॥ ते करी करे पडले रणभुमी॥ जावणा दे
खता॥ ११॥ चोपाचा वधु देखोनि॥ पुढले केषु विचारि मनी॥ कोहि ना हो रणमे दिनी॥
पुढला गिराक्षे सामध्ये॥ १२॥ पाहा हा कसे जाले॥ राज्याले केवे बुडोवै सले॥ जाक्षे समाहा
ते आटले॥ वानर विक्रमे॥ १३॥ जसा हो पार हे वळि वंत॥ ते जवाया से हो विलागत॥
ऐसे विचारुनिया पित॥ जावणे ठा उठविले॥ १४॥ सपु हो नि आता पुन पधर्मु॥ देह पडेता

करुं संश्रामु॥ तिउ मिआ निरामु॥ रास्त्रा अस्त्रिस्वरखा॥ १५॥ विचारिता हाये करामु॥ त्रकळाचा
 मुळदसु॥ याचिया विस्ताराचो विक्रम॥ ऐसा चिआहे॥ १६॥ लक्षमण याचे हो ये पुण्या॥ फुलते सिते
 स्वरुप॥ जारवा दय ते नि को प॥ सुप्रिव आनि हनु मंदु॥ १७॥ वरकउ रसवानूर समस्ते॥ पत्रे या
 चो असंख्या ते॥ किर्तीच मज वाट ते॥ मकरंद आंगि चा॥ १८॥ त्या मुळदमा चे जालिया खंडण
 सर्वा चे सरि सेची मरण॥ ऐसे हण उनि धनुश बाण॥ येत ले हाति॥ १९॥ सारथिया सिद्ध जे लंका
 नाथु॥ रामा सन्मुख चाल विरथु॥ वानर पुर प्रयादि यथु॥ वाहीन कोरे जाता॥ २०॥ ऐसे बोलीला
 राक्षे सरालु॥ रथु ने लारपु पतिउ जु॥ जैसा विहोस वरग जु॥ बळे आला मरणाति॥ २१॥ जाता यु
 द्ध समयो रावणा॥ राक्षि जागे ललक्षमण॥ ऐसा हो पुढिल जाणा॥ कथे चे अनुसंधान॥ २२॥
 इति श्री बालिक निर्मित रामायण॥ युद्ध कोउ विषय रवंडण॥ परिसोत सुधा विंधु विवक्षणा
 ललदा समुह लक्षणे॥ २३॥ श्री राम चंदार्पण मस्तु॥ प्रा॥ १५॥ वा॥ १२३॥ प्रसंग समाप्त॥ २४॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com